

ERNEST HEMINGWAY

Bütün Eserleri/11

Ya Hep Ya Hiç

Türkçesi: Tarık Dursun K.

BİLGİ YAYINEVİ

Birinci Bölüm
HARRY MORGAN
(Bahar)

I

Havana'nın alı al, moru mor gündeğumlarında, hani buz arabalarının barların kapılarına dayanmalarından önceki saatlerde; adım başı bir dilencinin beklediğini bilmem bilir miydiniz? Biz kahve içmek için *Pearl of San Francisco Caf'e*'ye, rıhtımdan meydana yollandığımızda; bunlardan biri ağzını çeşmeye dayamış lıkır lıkır su içiyordu. Bardan içeri girip oturduğumuzda bizi bekleyen üç kişi vardı.

Oturur oturmaz biri kalktı, hemen geldi.

"N'oldu?" diye sordu.

"Yapamayacağım" dedim. "Bir yardımım dokunsun isterdim ama geçen akşam da söyledim, olanaksız..."

"Çocuğun adını koymak sana ait..."

"İş parada değil. Yapamam, hepsi bu."

Öbür ikisi de gelmişler, herifin omuz başından ağlamaklı bakıyorlardı. Biliyordum, bulunmaz insanlardı; elimden gelen bir şey olsaydı, gerçekten yapmayı gönülden isterdim. İçlerinden iyi İngilizce konuşanı;

"Adam başına bir binliğin temiz..." dedi.

"Üzmeyin beni" dedim. "Yapamayacağımı söyledim işte..."

"Daha sonra işler tersine döndüğünde senin yararına olacak."

"Biliyorum, tabii. Sonuna kadar sizi destekliyorum ama yapamam dedim."

"Niye?"

"Benim geçimim o tekneden de ondan. Elden gitti mi hapı yutarım."

“Tonla para kazanacaksın, bir yenisini alırsın sen de.”

“Nerde, delikte mi?”

Üzerime varırlarsa, razı edeceklerini sanıyorlardı herhalde. Biri, sektirmeden sözü aldı:

“Üç bin dolara sahip olacaksın. İyi para! Hep böyle gitmeyecek!”

“Bana bakın” dedim. “Burada başkan kim olursa olsun iplediğim yok. Ama Amerika’ya ‘konuşan’ hiçbir şeyi taşımam da, götürmem de..”

O âna kadar konuşmamış olanı;

“Yani gammazlarız diye mi korkuyorsun?” dedi kızgınlıkla.

“Ben *konuşan* bir şey dedim.”

“*Lenguas largas*¹ mı sanıyorsun sen bizi be?”

“Hayır.”

“*Lengua larga* ne demek biliyor musun sen?”

“Evet. Dili uzun olan kimse demek.”

“Biz onlara n’aparız, onu da biliyor musun?”

“Dayılık taslama bana! Gelip siz bana bunu teklif ettiniz. Benim bir şey yaptığım yok.”

Demin benimle ilk konuşan, öteki delibozuğu;

“Kapa gaganı Pancho!” diye önledi.

“Baksana ne diyor?” dedi Pancho. “Gammazlarımız sonra.”

“Bakın” dedim, “ben size ‘konuşan’ şeyleri taşıyamam, götürmem dedim. Kaçak içki konuşamaz, içki şişesi konuşamaz. Konuşamayacak başka şeyler var. İnsanoğlu konuşur.”

Pancho’nun kızgınlığı geçmemişti. “Çinliler konuşabilir mi?” dedi.

“Konuşabilirler ama ne dediklerini ben anlamam.”

1) Dili uzun. (ç.e.n.)

“Demek öyle, ha?”

“Öyle! Akşam da söyledim size. Yapacak olsam...”

“Sen de konuşmazsın, değil mi?” dedi Pancho.

Yanlış anladığı bir şey yüzünden hırçınlaşmıştı. Sanırım biraz hayal kırıklığı da vardı. Ona yanıt vermedim bile. Sınırlı sınırlı yeniden;

“Sen *lengua larga* değilsin, değil mi?” diye sordu.

“Sanmam” dedim.

“Ne demek bu?” dedi. “Tehdit mi?”

“Bak reis” dedim, “sabah sabah kabadayılık taslama. Şimdiye kadar birçok kişinin kanına ekmek doğradığın belli. Ama ben daha acı kahvemi bile içmedim.”

“Demek ben birçok kişinin kanına girmişim, ha?”

“Hayır” dedim. “Umurumda da değil. Hem sen kızmadan, doğru dürüst bir iş yapamaz mısın yahu?”

“Şimdi kızgınım...” dedi. “Üstelik seni şuracıkta öldürüvermek müthiş hoşuma gidecek...”

“Bas be!” dedim. “Amma kestin!..”

Birinci;

“Haydi yürü sen Pancho...” dedi, çekti onu. Sonra bana dönüp, “Çok üzüldüm” dedi. “Keşke yapabilseydin.”

“Ben de üzüldüm” dedim. “Ama yapamam.”

Üçü birden kapıya yöneldiler. Arkalarından bakıyordum. Yakışıklı, genç adamlardı, giyimleri kuşamları düzgündü, başlarında şapka yoktu, para tuttıkları da her hallerinden belliydi. İki sözlerinden biri, para üstüneydi zaten. Varlıklı Kübalıların İngilizcesiyle konuşuyorlardı.

İkisi kardeştiler, sanıyorum. Yalnız biri, Pancho, öbürlerine göre daha uzun boyluydu ama onlarla aynı gömlektendi. Bi-

lirsiniz ya; zayıf, iyi giyimli, parlak saçlı. Konuştuğu gibi değildi herhalde. O kadar kötü adam değildi, sanmıyorum; yalnız epey gergindi anlaşılan.

Kapıdan çıkıp sağa kıvrıldılar, meydanın ordan üstü kapalı bir arabanın onlara doğru geldiğini gördüm. N'olduysa o zaman oldu. Önce cam şangırtıyla indi; kurşunlar vitrinin üstünde dizili içki şişelerini bir anda tarayıp un ufak etti. Makineli tüfeğin sürekli takırtılarıyla birlikte ortalıkta ne var ne yok, hepsi sağa sola uçtu.

Sol yandaki tezgâhın ardına güç attım kendimi. Kenardan bakınca dışarıda ne olup ne bittiğini görebiliyordum. Otomobil durmuş, iki kişi de yanı başına çökmüştü; birinde Thompson marka bir silah vardı. Öbüründe de ucu kesik otomatik bir tüfek. Thompson silahı olan zenciydi; öteki, beyaz şoför önlüğü giymişti.

Kübalılardan biri daha ilk anda, indirdikleri büyük camın önüne, kaldırımın üstüne yüzükoyun kapaklanmıştı. Geri kalan ikisi, yanı başlarındaki Tropical birası yüklü at arabasının ardına sığınmışlardı. Araba Cunard Barı'nın önünde duruyordu. Atlardan biri çökmüştü, ikincisi şahlanarak kurtulmaya çalışıyordu.

Oğlanlardan biri at arabasının köşesinden ateş etti; kurşun kaldırımdan sekti. Tommy silahlı zenci, yüzünü yere yapıştırmıcasına eğildi, at arabasının kış tarafına ateş etti. Hakikaten de biri vuruldu, başı taşların üstünde, kaldırıma yığıldı. Başını elleriyle tutarak tam kalkıp kaçacağı sırada, zenci, Thompson'u yeniden doldurana kadar, şoför ona ateş etti ama adam pek uzaktaydı. Her yan boş kovan doluydu, gümüş gibi parlıyordu yerlerde.

Diğeri, vurulan arkadaşını bacaklarından tutarak arabanın arkasına çekti. Zenci tekrar ateşi dayamak için suratını yere ya-

pıstırdı. Ardından zavallı Pancho arabanın arkasından çıktı, sağlam atı siper etti kendine. Attan uzaklaştı; yüzü kâğıt gibi bembeyaz kesilmişti. Elindeki kocaman Luger ile şoförü alının orta yerinden vurdu. Tabancayı sabit tutabilmek için iki eliyle kavramıştı. Şoförden sonra, zenciye de nişan aldı; iki defa zencinin başının üstüne, bir kere de yere doğru ateş etti.

Kurşunlardan biri otomobilin lastiğini deldi. Lastikten boşalan hava sokaktaki tozu toprağı ayağı kaldırdı. Zenci; on metre ya var ya yoktu, o kadarlık bir aradan, Pancho'yu Tommy silahıyla karnından vurdu. Bu, silahtaki son kurşun olmalıydı; çünkü ardından fırlattı attı elinden tüfeğı. Zavallı Pancho güm diye yere çöktü, öne doğru yıkıldı. Doğrulamaya çalıştı. Luger'i hâlâ elindeydi. Kafası taş gibi ağırdı, kaldıramıyordu. Otomobilin yanı sıra kıvrılan şoförün tabancasını kapam zenci, Pancho'nun kafatasını bir anda darmadağın etti. Ne zenci ama!..

Bulduğum ilk açık şişeyi başıma diktim. Akıl sır ermiyordu. Gözümün önünde olup bitenlere fena bozulmuştum. Tezgâh arkasından sürüne sürüne mutfığa, oradan dışarı dar attım kendimi. Şenliği duyan soluğu bara koşmakta alıyordu. Kalabalığa aldırmadan çıktım ve rıhtıma geldim.

Tekneyi kiralayan herif beni bekliyordu. Olayı ona da anlattım.

“Eddy nerelerde?” diye sordu şu tekneyi kiralayan Johnson adlı adam.

“Şenlikten sonra hiç görmedim...”

“Başına bir iş gelmedi ya?”

“Yok artık, anasının gözü. Bara isabet eden, yalnızca vitrine gelen kurşunlardı. Bu, araba arkalarından geldiği sırada oldu. İlk adamı hemen camın önünde öldürdükleri anda. Na, bak! Tam böyle geldiler...”

“Kendinden pek emin konuşuyorsun” dedi.

“Oradaydım da ondan” dedim.

O sırada başımı kaldırıncı her zamankinden daha uzun görünen ve daha dikkatsiz yürüyen Eddy'nin iskele boyunca geldiğini gördüm. Eklemeleri tuhaf tuhaf sallanıyordu yürürken.

“Geliyor işte.”

Eddy epey berbat görünüyordu. Gerçi sabahları hiçbir zaman adam gibi olmazdı ya, bu defa gerçekten akli başında değildi.

“Sen neredeydin?” dedim.

“Yere attım kendimi” dedi.

“Gördün mü olanları sen de?” dedi Johnson.

“Boş verin, konuşmayalım Bay Johnson” dedi Eddy. “Akli- ma geldikçe fena oluyorum zaten..”

“Bir şeyler içsen iyi olur” dedi Johnson. Bana dönüp, “Ee, balığa çıkıyor muyuz?” diye sordu.

“Sana kalmış” dedim.

“Havadan n'aber, iyi mi?”

“Dünkü gibi. Belki daha da düzelir.”

“Hadi öyleyse, yola...”

“Olur. Yemler gelsin, tamam.”

Bu acemi çaylak, üç haftalığına akıntıda balık avı için tekneyi kiralamıştı. Gelgelelim, daha yüz dolarından başka zırnık gördüğümüz yoktu. Bu sözünü ettiğim yüz doları da, konsolosluğa, izin kâğıtlarına, yemeğe, benzine falan harcamıştık. Tüm ekipman bendendi; günlük otuz beş dolara kiralamıştı tekneyi. Bir otelde yatıyordu ve her sabah tekneye geliyordu. Eddy bulmuş getirmişti. O yüzden Eddy'yi de yanıma almak zorundaydım. Gündeliğine dört dolar veriyordum.

Johnson'a;

“Benzin alacağım” dedim.

“İyi ya...” dedi.

“İyi ama para gerek...”

“Ne kadar?”

“Bir galon yirmi sekiz sent. Kırk galon koyayım ki yetsin bize. On bir dolar yirmi sent tutuyor...”

On beş dolar verdi.

“Artanıyla bira, buz falan alayım mı, ister misin?”

“İyi olur” dedi. “Borcumdan düşersin bunu da.”

Üç hafta; ödeme için, üstüne varmamak için uzun zaman diye düşünüyordum ama er geç ödeyecekse ne fark ederdi ki? Hem aslında her hafta ödeme yapması gerekiyordu. Ama bir ay boyunca akışına bırakır, sonra alırdım parasını. Benim hatamdı; ancak önce akışına bıraktığıma memnundum. Yalnız son bir haftadır sinirlerimi zıplatıyordu ya, bana gıcık olur korkusuyla bir şey demiyordum. Ödeyecek olduktan sonra ne kadar kalsa o kadar iyiydi.

Kutunun birini açtı, sordu:

“Bir şişe bira ister misin?”

“Hayır, istemem...”

O sırada, yemleri aldığımız zenci, rıhtıma geldi. Eddy’ye açılmak için hazır olmasını söyledim.

Zenci yemleriyle atladı, limandan ayrılmaya başladık. Zenci bir yığın uskumru getirmişti, yemlik. Zokayı ağızlarından geçirip solungaçlarından çıkarıyor, bir güzel yarıyor, boydan boya açıyordu. İğne öbür baştan çıkıyordu. Takıp takıp geçiriyordu.

Eli bu işe son derece yatkın, simsiyah, tam bir zenciydi. Boynunda, gömleğinin altında mavi boncuklu voo-doo kolyesi vardı. Başına eski bir hasır şapka takmıştı. Teknedeyken en